

Intervju: KATJA POBOLJŠAJ

Pogovarjal se je David Stanković

Katja Pobljšaj je znana predvsem kot začetnica sodobne herpetologije v Sloveniji. Z dvoživkami se je profesionalno začela ukvarjati takoj po diplomi na Oddelku za biologijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Leta 1996 je bila glavna pobudnica ustanovitve Herpetološkega društva – Societas herpetologica Slovenica, kjer je ostala aktivna vse do današnjih dni. Prvi del svoje poklicne poti je preživela v Prirodoslovnem muzeju Slovenije, kjer se je prvič srečala s presojami vplivov na okolje pri večjih infrastrukturnih projektih. To področje dela jo spremlja tudi na Centru za kartografijo favne in flore, kjer je danes zaposlena kot namestnica direktorja. Med ljubitelji narave je Katja znana predvsem preko svoje dolgoletne aktivnosti na področju reševanja problematike dvoživk in cest. Poleg vsega naštetega je tudi odlična poznavalka naravovarstvene in okoljevarstvene problematike v Sloveniji in v Evropi, saj je njeno delo v veliki meri vezano na področja Nature 2000.

Katja, kdaj si ujela svojo prvo dvoživko oz. si se z njimi začela ukvarjati bolj strokovno in zakaj si se poklicno začela ukvarjati ravno s to skupino živali?

Ne bi znala povedati, kdaj točno se je to zgodilo. Verjetno že precej zgodaj, saj me živalski svet zanima že od majhnega, zaradi česar sem se že v petem razredu osnovne šole odločila, da bom postala biologinja. Z dvoživkami kot raziskovalnim objektom sem se srečala na srednješolskih in študentskih bioloških raziskovalnih taborih. Na taborih takrat sicer še ni bilo skupin za herpetologijo kot tudi ne večine drugih današnjih taborških skupin. Ponavadi sem sodelovala v skupinah, ki so pokrivalo živali, razen ptic. Strokovno sem se z dvoživkami in herpetologijo prvič srečala v tretjem letniku študija, ko sem izbirala temo diplomske naloge. Takrat je bila moja glavna želja obiskati čim več terena in raziskovati kakšno bolj vodno skupino živali. Dvoživke so se mi zdale pravilna odločitev, čeprav je bila herpetologija pri nas v tistem času zelo slabo razvita. Za diplomsko nalogo sem tako pripravila pregled dvoživk Slovenskega primorja.

Katja Pobljšaj. (foto: Melita Vamberger)

Herpetološko društvo je svoje korenine leta 1996 pognalo tudi skupaj s tabo. Kako to, da ste se takrat odločili za ustanovitev društva?

Po diplomi sem se z dvoživkami začela aktivno ukvarjati tudi tako, da sem na bioloških taborih sodelovala kot mentorica herpetološke skupine. Na taborih se je hitro izoblikovala manjša skupina študentov, pravzaprav študentk, ki jih je zanimala herpetologija. Kmalu so pokazale interes, da bi se tudi same lotile kakšnega herpetološkega projekta. Da bi lahko nudili bolj učinkovito podporo takim projektom in da bi zagнали razvoj herpetologije, smo se odločili za bolj formalno obliko organizacije. Za izvajanje projektov smo namreč potrebovali tudi finance, za te pa smo se lahko potegovali kot nevladna organizacija. Poleg tega smo skozi društvo lažje izpolnjevali izobraževalno in ozaveščevalno poslanstvo. Podporo pri ustanovi-

Kali na Krasu so pomemben habitat dvoživk. (foto: Branka Trčak)

vitvi herpetološkega društva smo dobili tudi od starejših biologov: dr. Francija Potočnika, dr. Borisa Sketa in dr. Marka Aljančiča, pri čemer sta se predvsem slednja s herpetologijo srečevala predvsem preko močerila. Ideje o društvu so se sicer porajale že v preteklosti, sredi devetdesetih let pa je prišlo tudi do dovolj velikega števila zainteresiranih ljudi. To so bila tudi leta, ko je bila ustanovljena večina bioloških društev, ki so sedaj združena okoli *Trdoživa*.

Društvo se je sprva imenovalo Societas herpetologica Slovenica – Društvo za preučevanje dvoživk in plazilcev, danes pa se imenuje Herpetološko društvo – Societas herpetologica Slovenica. Zakaj izbira takega imena oz. imen?

Ko smo društvo ustanavljali, smo se zgledovali po tujih herpetoloških društvih in po evropskem herpetološkem združenju. V Italiji namreč deluje Societas Herpetologica Italica, evropsko združenje pa se imenuje Societas Europea Herpetologica (SEH). Pri zadnji spremembi imena društva smo stremeli predvsem k skrajšanju imena društva.

Zakaj ste se odločili za ustanovitev samostojnega herpetološkega društva in zakaj se raje niste organizirali znotraj kakšne obstoječe organizacije?

Edina organizacija, znotraj katere bi se takrat lahko poizkusili organizirati, je bilo Prirodoslovno društvo Slovenije, ki

pa je imelo precej okostenelo strukturo, znotraj katere se aktivni biologi nismo videli. Glavnina njihovih aktivnosti se je namreč vrtela okoli revije *Proteus*, niso pa organizirali terenov, taborov ali drugih dejavnosti, ki bi pritegnile aktivne študente, vključno s herpetologi. Med nami je vladal nek prepad v dojemanju tega, kakšne aktivnosti naj bi taka društva izvajala. Za ustanovitev samostojnega društva in ne za povezovanje s sorodnimi društvi, recimo z odonatološkimi, pa smo se odločili, ker so biološka društva nastajala predvsem glede na skupne raziskovalne interese.

Kako gledaš na tako razdrobljenost danes? Se ti zdi, da manjka profesionalna centralna nevladna naravovarstvena organizacija?

Kar se tiče organiziranosti nevladnega sektorja, je v Sloveniji situacija nekoliko specifična. V devetdesetih letih, ko se je vzhodna Evropa začela približevati Evropski uniji, je zahod (in zahodne nevladne organizacije) namenjal ogromno finančnih sredstev za razvoj nevladnih organizacij na vzhodu. Tam so se na ta način razvile nekatere pomembne naravovarstvene organizacije, ki danes delujejo profesionalno in izvajajo tudi velike naravovarstvene oz. okoljevarstvene projekte, upravljajo z zemljišči in podobno. V Sloveniji pa do tega ni prišlo, saj je bila v devetdesetih letih gospodarska situacija veliko boljša kot v drugih državah bivšega vzhodnega bloka, zaradi česar so bili ljudje redko pripravljene zapustiti varna zavetja javnih in drugih služb, da bi se tudi poklicno poizkusili v nevladnih organizacijah. Sama sodim med izjeme, saj smo se s skupino kolegov na samem začetku poklicne poti odločili za delo v nevladnem sektorju in ustanovili zasebni zavod Center za kartografijo favne in flore (CKFF), ki je predvsem strokovna organizacija. Že od samega nastanka društev smo se tudi pogovarjali o bolj formalnem povezovanju bioloških društev z možnostjo ustanovitve nekakšne centralne nevladne naravovarstvene organizacije, a dlje od pogovorov žal ni nikoli prišlo. Sama predvsem pogrešam nekakšen forum oz. redna srečanja bioloških društev, kjer bi oblikovali skupne ideje in strategije za skupne nastope pri vročih problematikah na področju naravovarstva.

Pa vendar biološka društva danes pripravljajo skupne akcije in redno sodelujejo pri izpeljavi dijaškega tabora. Tudi *Trdoživ* je plod takega sodelovanja.

Ekskurzija ob zaključku posveta Varstvo dvoživk v regiji Alpe-Jadran v Radencih junija 2007. (foto: Aleksandra Lešnik)

Varovalne ograje za dvoživke na avtocestnem odseku Cogetinci-Vučja vas leta 2008. (foto: Katica Pobljšaj)

Ne smete me razumeti narobe. Obstaja veliko sodelovanja, ampak pogosto se mi zdi, da vse poteka po neki inerciji, brez strategije in konstruktivnega sodelovanja ter vizije na področju naravovarstva. Na nacionalnem nivoju nas z redkimi izjemami namreč skorajda ni. Menim, da bi morali na podoben način, kot se je vzpostavila koalicija za Volovjo reber zaradi konkretnega problema, vzpostaviti neko »koalicijo varstva narave« na nacionalnem nivoju, ki bi morala delovati predvsem na profesionalnem nivoju.

Danes si v herpetološkem društvu še vedno aktivna. Kakšne naloge opravljaš?

V društvu razen tega, da sem bila tajnica, nikoli nisem prevzela nekih vodstvenih funkcij, saj nekako nisem želela mešati svojega poklicnega dela s politiko društva. Sem pa kljub temu ves čas ostala aktivna članica. Danes predsedujem društvenemu odboru za varstvo narave, saj to področje dobro poznam in mi je zelo blizu. Sem pa na področju varstva narave aktivna kot članica odbora za varstvo narave pri Societas Europea Herpetologica (SEH Conservation Committee).

Kakšen je namen tega odbora?

Odbor, ki je pričel delovati že leta 1981, smo po krajšem premoru leta 2007 obudili na Evropskem herpetološkem kongresu v Portu na Portugalskem. Takrat

sem tudi postala njegova članica. Že naslednje leto smo organizirali srečanje v Sloveniji. V odboru pripravljamo redna srečanja, na katerih usklajujemo svoje delovanje in se opredeljujemo do raznih naravovarstvenih vprašanj. Naša najpomembnejša vloga je promocija varstva evropske herpetofavne. Odbor tudi predstavlja SEH v Evropskem habitatnem forumu (EHF), mreži nevladnih organizacij, ki Evropski komisiji v Generalnem direktoratu za okolje in evropskim direktorjem za naravo nudi podporo in svetovanje predvsem pri implementaciji direktiv o habitatih in pticah. V sklopu EHF sem predstavnica odbora v delovni skupini za upravljanje Nature 2000. V odboru lahko torej posredno vplivamo na postopke, vezane na varovanje narave na nivoju EU. Poleg tega ima odbor tudi vlogo strokovnjaka za herpetofavno pri Bernski konvenciji. Tako so s pomočjo odbora nastali tudi vsi akcijski načrti pri Bernski konvenciji za herpetofavno.

Vrniva se nazaj na tvojo poklicno pot. Po diplomu si se zaposlila v Prirodoslovnem muzeju Slovenije. Je bilo tvoje tamkajšnje delo vezano na dvoživke?

Imela sem srečo, da sem po diplomu dobila možnost opravljanja enoletnega pripravništva v muzeju, nato pa sem nadomeščala knjižničarko. To so bili tudi časi, ko se je ustanavljal COBISS, zato sem obiskovala raznorazne bibliotekarske sestanke in seminarje. V tem času sem v okviru predavanj prof. Gogale podiplomskim študentom predstavljala tudi uporabo interneta in elektronske pošte, saj se je splet takrat ravno začel razvijati. Muzej je bil med prvimi dobro tehnološko opremljenimi organizacijami v Sloveniji. Takrat so obstajali še zunanji modemi, povezave so bile zelo počasne, na splet si se moral povezati iz operacijskega sistema DOS. Pravi pionirski časi interneta! Poleg tega sem se med pripravništvom ukvarjala tudi z dvoživkami Ljubljanskega barja. Če sem čisto iskrena, sem bila takrat še malo zgubljena in nisem najboljše vedela, kako naj izvajam svoje strokovne naloge v muzeju. Lahko bi bila veliko več na terenu, vendar sem imela občutek, da je to nagrada za opravljeno delo in ne delo samo.

Vse se je korenito spremenilo, ko je takratni zavod za varstvo narave naročil obširno raziskavo vpliva gradnje avtocest na dvoživke. Ker sem bila prva diplomantka s področja dvoživk, so se name obrnili za izvedbo tega projekta. Zaključila sem ga zelo uspešno. Pri terenskem delu so mi veliko pomagali

tudi študenti, s katerimi smo nato skupaj ustanovili herpetološko društvo. V tistih časih v Sloveniji herpetološka literatura skorajda ni bila na razpolago, strokovnega znanja pa je bilo tudi bolj malo. Tako sem se povezala predvsem s tujimi strokovnjaki, ki sem jih spoznala na herpetoloških kongresih. Takrat sem v kontakt stopila predvsem s švicarskimi kolegi, ki so bili na tem področju najnaprednejši v Evropi, še posebej Kurt Grossenbacher, starosta evropske herpetologije.

Kmalu za tem si se zaposlila na CKFF. Kakšne so tu tvoje delovne zaposlitve in koliko je tvoje delo danes še povezano z dvoživkami?

Uspešno izvedena raziskava o vplivu gradnje avtocest mi je odprla možnost nadaljnega dela na tem področju, tako da sem začela delati predvsem na presojah vplivov na okolje kot vodja za naravo. Organizirala sem celotno ekipo biologov, tako da smo s svojim delom postavljali tudi standarde dela pri presojah, ki so danes sami po sebi umevni. V muzeju sem tudi imela za tiste čase zanimiv status, saj sem imela pogodbo za določen čas, denar za svojo plačo pa sem v veliki meri sama zaslužila s presojami, saj nisem imela sistemiziranega delovnega mesta. Prava javno-zasebna dvoživka! Ker pa muzej ni bil najbolj primerna institucija za aplikativne projekte, sem se 1999 priključila ekipi CKFF, ki smo ga ustanovili leta 1996. Mladen Kotarac kot direktor je bil v začetku edini zaposleni, leta 1999 pa smo ekipo razširili, tako da sem postala namestnica direktorja. Z razvojem CKFF smo v naši organizaciji zaposlili še druge herpetologe, ki so v zadnjih letih tudi prevzeli večino terenskega

dela in projekte, neposredno vezane na dvoživke. Sama se vse več ukvarjam z vodenjem in pridobivanjem projektov, presoj vplivov pri raznih infrastrukturnih projektih (plinovodi, avtoceste ...) na eni strani, medtem ko na drugi strani v službi pokrivam tudi delo, vezano na Naturo 2000. Čeprav so dvoživke še vedno moja prva ljubezen, življenje pač pelje svojo pot, zato se tej skupini več ne morem posvečati toliko, kot bi si želela.

Večina naših bralcev Center za kartografijo favne in flore pozna predvsem po izdajah atlasov favne in flore. Kaj CKFF sploh je, kaj delate tam in kje najdete čas, sredstva in voljo za izdajanje atlasov?

CKFF je neprofitni zasebni zavod in kot tak denar pridobiva na trgu preko raznih projektov in naročil. Usmerjeni smo predvsem v izdelave strokovnih podlag za varstvo narave, v izdelave presoj vplivov na okolje in inventarizacijo biotske pestrosti. Sodelujemo tudi pri raznih evropskih raziskovalnih projektih. Odkar je bil CKFF ustanovljen, je bila v ospredju predvsem vizija, da bi vzpostavili centralno podatkovno zbirko za področje biotske pestrosti v Sloveniji. Potreba po takšni zbirki je bila na državnem nivoju od nekaj prisotna, a se pred nami tega ni lotil še nihče. Mreže sodelavcev in partnerskih institucij nam ni bilo težko ustanoviti, saj sami izhajamo iz različnih društev oz. institucij. V začetku je bil naš največji problem vzpostavljanje zaupanja, predvsem pri starejših kolegi. Pred nami še ni bilo takšnih zasebnih bioloških institucij, zaradi česar so nekateri kolegi bili previdni in v strahu pred morebitnim izkoriščanjem ter izrabljanjem podat-

kov. Kar nekaj let smo se trudili, da smo s korektnim delom uspeli preseči začetna nezaupanja. Na podlagi povezovanj in sodelovanj so nastale tudi pobude za izdelave atlasov, najprej Atlasa za kačje pastirje, potem gradiva za Atlas flore Slovenije itd. Izdajanje atlasov je torej nekakšna dodana vrednost sodelovanj. Zanje nimamo na razpolago nekih posebnih finančnih virov, kar pomeni, da je tempo izdaje atlasov odvisen predvsem od prostovoljnega vložka in časa sodelujočih. Tudi zaradi tega je kljub dolgoletnim obljubam atlas za dvoživke še vedno v nastajanju.

Vrniva se še na področje varovanja narave. Kakšno se ti zdi stanje varovanja narave v Sloveniji danes in kako to lahko primerjaš s stanjem v preteklosti? Se razmere izboljšujejo, slabšajo?

Odkar smo pristopili v EU, se je spremenil celoten sistem varstva narave. Z vstopom v EU smo namreč dobili močno zakonodajno podlago, ki omogoča implementacijo varstva narave tudi v ostale sektorje. Vzporedno se je razvila in implementirala mreža Natura 2000 z Direktivo o habitatih in Direktivo o pticah, med približevanjem EU pa so se odprle tudi možnosti za financiranje naravovarstvenih projektov. V Sloveniji je posledično naraslo število upravljanj zavarovanih območij; do takrat je namreč obstajal le Triglavski narodni park. Zaradi obvez do obeh direktiv se je pričelo tudi načrtno financiranje raziskav na temo biotske pestrosti, kar je zelo pomembno tudi za biološko stroko in njen razvoj. Kar se tiče nevladnih organizacij, je verjetno najbolj vidna posledica spremembe sistema varstva narave to, da se nevladne naravovarstvene organizacije kot stranke v javnem interesu lahko vključujejo v razne postopke priprave razvojnih načrtov, prostorskih planov in drugih postopkov že od samega začetka naprej. Žal pa pride na tem mestu do izraza podhranjenost društev, predvsem s stališča financ in profesionalizma, saj vključevanje v te postopke ni delo, ki ga lahko opravljaš v popoldanskem času. Kot sem povedala že prej, pogrešam predvsem profesionalno centralno nevladno organizacijo za varstvo narave, ki bi bila podprta s strani društev, posameznikov in države. Še najbližje temu je skozi svoje delovanje postalo Društvo za opazovanje in protučevanje ptic Slovenije (DOPPS), ki se prvenstveno vseeno ukvarja s ptiči. Mislim, da bi se, tako kot se je skozi okoljski center izoblikovala okoljska sfera, nekaj podobnega moralo zgoditi tudi z društvu, ki se ukvarjajo z varstvom

Člani odbora za varstvo narave pri Societas Europea Herpetologica (SEH Conservation Committee) na srečanju v Škocjanskih jamah leta 2008.

Ustanovna skupščina herpetološkega društva je potekala 27. 2. 1996 na Oddelku za biologijo BF UL. Z leve: Aleksandra Lešnik, Staša Tome, Barbara Skaberne in Katja Pobiljšaj.

narave na državnem nivoju. S strani države namreč očitno obstaja želja po komunikaciji z eno samo organizacijo, ki bi zastopala vsa društva.

Čigava naloga je po tvojem mnenju varovanje narave?

Varovanje narave je naloga države in nas vseh. Država naravo varuje direktno in z implementacijo ustrezne zakonodaje, medtem ko je vloga nevladnikov, da so pes čuvaj, ki državo opozarja na njene napake in nadzira procese, ki potekajo.

Se ti zdi, da je v Sloveniji naravo možno in izvedljivo varovati preko pritiska nevladnih organizacij na državo, da bo ta nekaj drugače regulirala, uzakonila ipd.? Ali je edini možni način spremembe od zgoraj navzdol, to je s strani nadnacionalnih zavezujočih institucij, torej s strani EU na državo?

Pri nas imamo vse od črnega do belega, saj je vse odvisno od konkretnega problema. Določene probleme se lahko reši hitro in učinkovito in na lokalnem nivoju, medtem ko na drugi strani obstajajo problemi, kjer sploh ni posluha za reševanje, zaradi česar so se društva že obrnila na evropske institucije. Enostavnega odgovora na to vprašanje ni. Pomembno vprašanje je predvsem, ali gre za problem na lokalnem ali na državnem nivoju in ali so na voljo društveniki, ki so v postopek reševanja problema pripravljene vložiti veliko energije, prostega časa in predvsem znanja. To se je lepo pokazalo na primer pri celotnem poteku dogajanja z Volovjo rebrijo. Vedno problem poizkušiš rešiti na lokalnem nivoju; če se ne da, greš na naslednjo stopničko. In tako naprej, dokler ne uspeš oziroma dokler imaš na razpolago ljudi, znanje, čas in

sredstva. Država oz. investitorji delajo pač, kot jim pustimo. Če na drugi strani ni primerne sogovornika, naredijo, kakor so si zamislili.

Saj obstajajo tudi državne oz. javne organizacije, ki so pristojne za varstvo okolja – Agencija za okolje, Zavod za varstvo narave, inšpekcijske službe itd.

Da, ampak tudi te organizacije so močno kadrovske in finančno podhranjene; še posebej je ta problem izpostavljen pri inšpekcijskih službah, katerih delovanje je omejeno. Le za vtis je treba razmisliti o tem, koliko ljudi je zaposlenih na Zavodu za varstvo narave in koliko na Zavodu za gozdove Slovenije. Ne pravim, da te organizacije ne bi mogle delovati bolje tudi znotraj sedanjih okvirov, vendar pogosto na njihovo delovanje gledamo preveč negativno. V Sloveniji namreč zelo redko pohvalimo in prehitro pozabimo na pozitivne dosežke. To velja tudi za te organizacije.

Kaj se ti zdi danes največji izziv na področju varovanja narave?

Pravzaprav se mi zdijo trenutno najbolj problematična vprašanja, povezana z upravljanjem območij Natura 2000. Postavlja se vprašanje, ali je sektorsko upravljanje, ki ga je vpeljala država, pravi način upravljanja. Ekstenzivni travniki znotraj in zunaj teh območij namreč izginjajo enako hitro. To pomeni, da je več kot očitno nekaj močno narobe z vzpostavljenim upravljanjem. Veliko vprašanje je, kaj bo država tu storila, saj zaenkrat rešitev še ni.

Samih dvoživk in plazilcev se skoraj nisva dotaknila, zato me zanima, če mi za konec lahko poveš, katere vrste

iz teh dveh skupin so pri nas najbolj ogrožene in ali se dela dovolj na njihovi zaščiti.

Kar se tiče zakonodaje, so vsa orodja za ustrezno varovanje dvoživk in plazilcev pravilno nastavljena. Pri nas sta problem predvsem sama implementacija zakonodaje in poznavanje primernih rešitev za problematiko dvoživk in plazilcev, ki jih tudi pristojne institucije mnogokrat preveč poenostavijo, saj se ne zavedajo kompleksnosti problema. Ker je državni monitoring dvoživk in plazilcev trenutno šele v fazi načrtovanja, je spremljanje trendov evropsko pomembnih vrst in njihovih populacij še nemogoče. Pri raziskavah, naročenih s strani države, pogrešam tudi revizijo rezultatov izvedenih raziskav oz. projektov s strani neodvisnih strokovnjakov, kar bi potrdilo ali je bilo delo dobro opravljeno in so bile zahteve naročila izpolnjene.

Problem je tudi, da večina denarja prihaja le iz Life+ in drugih raznih evropskih programov, ki pokrivajo le kvalifikacijske vrste za posamezna območja Natura 2000. Pogosto se tudi zgodi, da so dvoživke v takih projektih nekako izrabljene. V sklopu nekaterih projektov se izvajajo ukrepi, za katere nisem prepričana, da res izboljšajo stanje populacij dvoživk in njihovih habitatov, saj v osnovi pogosto niso bili načrtovani z dobrim razumevanjem zahtev življenja dvoživk. Namenjeni so bili namreč nekemu splošnemu izboljšanju stanja vodotokov oz. urejanju stoječih voda ali pa je bila končna izvedba preveč prilagojena zahtevam lokalnih skupnosti, ki so bile v popolnem nasprotju s potrebami vrst. Kar se tiče ozaveščenosti javnosti o problematiki dvoživk, se mi zdi, da so dvoživke še kar dobro sprejete in prepoznavne. To je tudi posledica aktivnosti našega društva in CKFF predvsem na področju dvoživk in cest v zadnjih 15 letih. Tako smo v zadnjih letih videli pravi razcvet akcij spomladanskih reševanj dvoživk, saj je čedalje več ljudi pripravljenih organizirati take akcije in sodelovati v njih. Ljudje se na splošno zavedajo problematike, kar pa ne pomeni, da se z njo vedno tudi strinjajo – pogosto namreč slišimo: »Kaj, a žabe varujemo, ljudi pa ne?!« Res je, da sta se podoba in prepoznavnost dvoživk na svetovnem in evropskem nivoju močno popravili predvsem po zaslugi odmevnih kampanj, saj gre za verjetno najbolj ogroženo skupino vretenčarjev. Po drugi strani je prepoznavnost plazilcev pri nas še vedno zelo podhranjena, ampak se tudi to popravlja, še posebej odkar imamo v društvu močno skupino za plazilce.

